

PANTSER

Enige hedendaagse publikasie oor pantservoertuie kan alreeds as retrospektief beskrywe word omdat die tenk 'n oorlogstuig sonder 'n toekoms is. Dit is immers opvallend dat enige tegniese verbeterings aan tenks en die klassieke bestaan van tenktroepe, waardeels gemaak word deur hedendaagse defensiewe wapens. Dit is immers deesdae nie meer 'n kwessie van wapenkaliber, van die penetrasievermoë van projektiële of die dikte van pantser nie. Die ontwikkeling van moderne tegnieke is ver meer gevorderd as dié wat vir die ontstaan van tenks verantwoordelik was.

Die tenk van die toekoms sal 'n wondermasjien moet wees, volgestop met elektroniese toerusting; dit sal miljoene kos om dit te vervolmaak en in stand te hou; slegs ingenieurs sal by magte wees om dit in stand te hou en te gebruik — en hierdie wondermasjien sal buite aksie of totaal vernietig kan word deur een projektiël wat, kostegewys, veel goedkoper as so 'n tenk sal wees.

Bogenoemde stelling van Armin Halle en Carlo Demand¹ word nie deur alle skrywers oor tenks en ander pantservoertuie gehuldig nie. Die feit dat sommige navorsers die ontstaan van pantserwapentuig terugvoer tot die Bybelse strydwaens en gepanserde stormramme van later, buite rekening gelaat, toon die pantsermotor minstens 'n tien jaar langer ontwikkelingsfase as die tenk.

Die tenk het sy ontstaan in die Eerste Wêreldoorlog gehad en is uit nood gebore. Tydens hierdie Oorlog is vir die eerste keer op groot skaal van snelvuurwapens gebruik gemaak. Die ontwikkeling van vuurwapens, insluitende artillerie het in die jare voor die Eerste Wêreldoorlog sy volle wasdom bereik — en daarna was dit slegs tegnieke wat kon verbeter. Die vervoer van troepe het nie dieselfde aandag as die ontwikkeling van die vuurwapen geniet nie en kavellariste het, vol tradisie, met hulle sabels en perde die wagtende masjiengewere, veilig verskuil in loopgrawe, stormgejaag. Die Eerste Wêreldoorlog wat mobiel begin het, het in 'n statiese loopgraafoorlog ontwikkel. Netwerke loopgrawe, met rolle doringdraad versper, het 'n skaakmatsituasie laat ontstaan. Die tradisio-

nele artillerievoorspel tot 'n infanteriestormloop, het niks gehelp om die doringdraadversperring en loopgrawe te vernietig nie. Ongeag herhaalde bewyse hiervan, het die Geallieërdes hiermee voortgegaan, soos byvoorbeeld by Verdun het die Franse 2 300 artilleriestukke gehad en het 120 000 ton ammunisie — 360 spoorvragte vol — weggeskiet in 'n bombardement wat twee weke geduur het. Dit was die ingebruikneem van die tenk, met sy belofte van 'n nuwe manier om die draadversperrings en loopgrawe te oorkom en die masjiengeweevuur te weerstaan, wat die skaakmattoestande verbreek het.²

Gedurende Oktober 1914 het drie Britse offisiere die moontlikheid bespreek om 'n nuwe oorlogstuig te ontwerp wat al die jongste tegnologieë sou saamvat. Hulle was kol Ernest Dunlop Swinton, Lt kol Maurice Hankey en kapte T. G. Tulloch. Hulle het gemeen dat dit moontlik sou wees om die Amerikaanse Holt-trekker wat as kanontrekker gebruik was, in 'n vervoertuig te ontwikkel om vyandelike masjiengeweeneste aan te val. Lt kol Hankey het hierdie idee aan Lord Kitchener, toe Oorlogsminister van Engeland, voorgelê en dié het dit verwerp.

In Desember 1914 het Lt kol Hankey weer 'n keer probeer. Hierdie keer stel hy 'n masjien voor wat as 'n infanterieondersteuningswapen gebruik kan word. Hierdie voertuig sou, vanweë sy rusperbande, instaat wees om oor loopgrawe te klim of daardeur te breek en doringdraadversperrings plat te trap. Dit kon ook as beskerming vir oprukkende infanteriste gebruik word. Hierdie voorstel het meer sukses as die eerste een geniet.

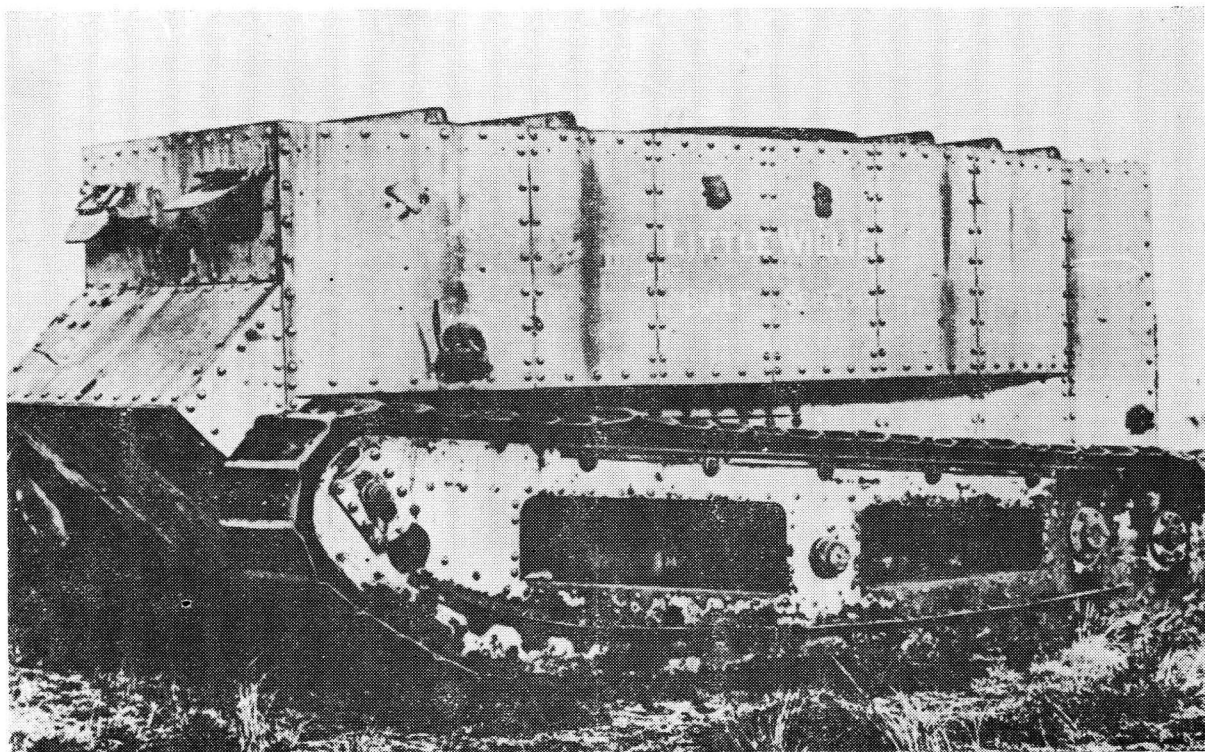
Op hierdie stadium het die privaat nywerhede in Engeland ook belangstelling in so 'n voertuig begin toon. Kol Swinton, wat die eerste teoretikus van tenktegnologie genoem kan word, skryf op hierdie stadium 'n memorandum waarin die morele effek van die tenk beklemtoon word. Verder waarsku hy dat tenks in genoegsame getalle gebruik moet word om effektief te wees. Hierdie opmerking dat tenks nie drupsgewyse gebruik moet word nie, herinner sterk aan die Duitse generaal Guderian wat kort voor die Tweede Wêreldoorlog gewaarsku het: 'Moenie drup nie, stort!'

Verder het kol Swinton ook geheimhouding van die nuwe wapen bepleit: 'n misleidende kodenaam is aan die ontwikkeling van die eerste prototipe gegee. Dit is naamlik ver- noem na die produksie van groot waterrenks vir Britse koloniale troepe in tropiese gebiede. Vandaar die bekende naam — tenks.

'Little Willie' was in Augustus 1915 klaar en in September 1915 gereed vir toetse. Die tweede prototipe, 'Mother', is in Januarie 1916 getoets. Hierdie tipe tenk het as die Mark I bekend gestaan.

tenks op 'n smal front toegespits was in 'n verrassingsaanval oor 'n geskikte terrein is 'n opspraakwekkende deurbraak gemaak. Hierdie toepassing is in Augustus 1918 by Amiens, met 604 tenks herhaal.³

Met hierdie lesse in gedagte en met Britse en Franse geskrifte ter hande, het genl Guderian die Duitse Pantserkorps uitgebou. Die Britte en Franse het die lesse vergeet en hul- lo eie geskrifte genegeer. Die Britte het die tradisionele leërverdeling van kavallerie en in- fanterie gevolg en selfs so laat as 1945 het

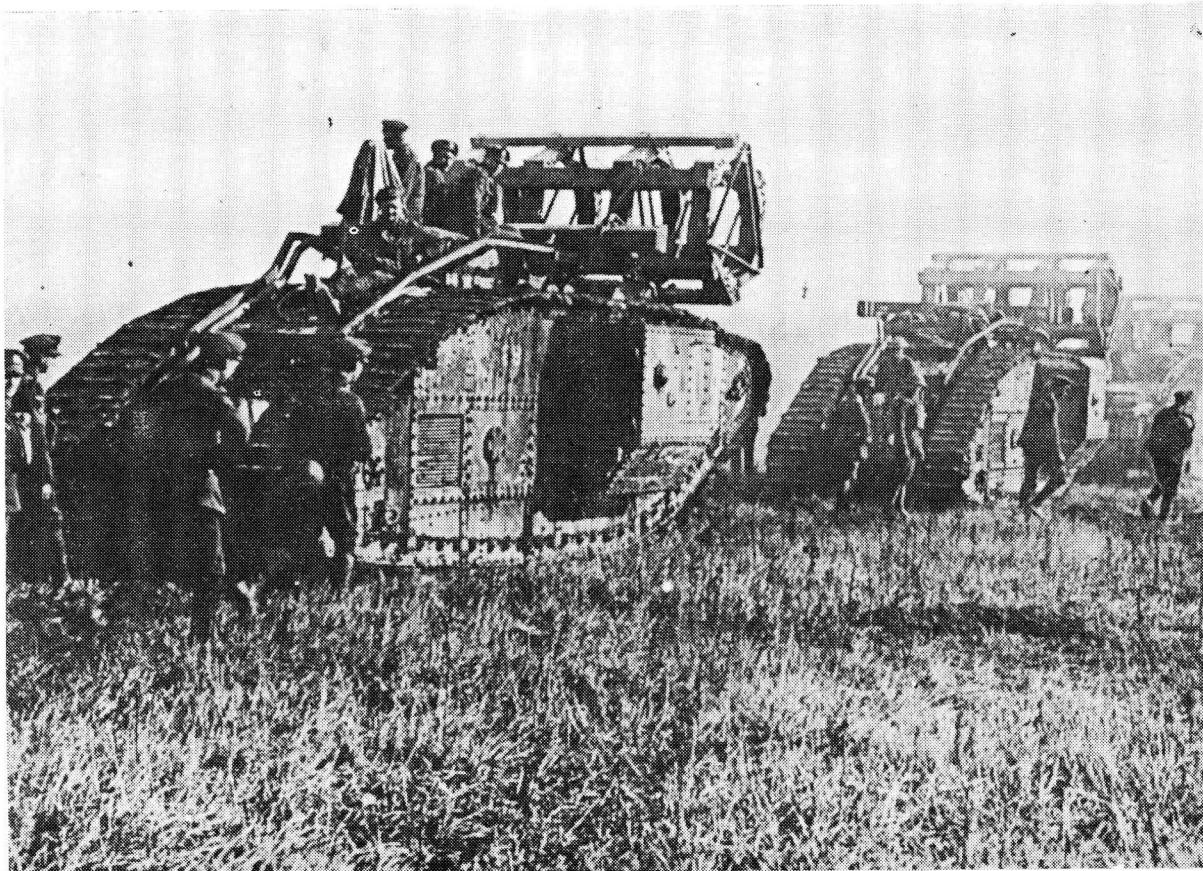
'Little Willie' gebou deur die William Foster Maatskappy

Te haastig, en sonder dat kol Swinton se waarskuwings in gedagte gehou was, is die eerste klompie tenks in die somer van 1916 in Frankryk gebruik. Van die dertig tenks in aksie het slegs een sy doel bereik. Negen- tien is deur opstruksies voorgekeer, vyf is raakgeskiet en vyf ander het meganies de- fektief geraak. Die modder op die gevegster- rein was so diep dat sommige tenks bykans totaal weggesink het.

Hierdie eerste tenkaanvalle was, aldus genl Guderian, nie 'n groot sukses nie omdat die tenks nie **en masse** aangewend was nie. Eers by Cambrai, op 20 November 1917, toe 474

die Britse Leër sy tenks verdeel in pantserdi- visies 'designed for exploitation' en tenk- brigades 'designed for close co-operation with infantry divisions!'⁴

Die wyse waarop die Duitse pantser aange- wend was, het hulle bykans onaanvegbaar gemaak. In plaas van 'n verdeling tussen ka- vallerie- en infanterietenkeenhede, is hulle al- mal in pantserdivisies gekonsentreer, wat tenks met gemotoriseerde infanterie en ander ondersteunende elemente, wat so na as moontlik aan tenkmobiliteit gebring is, gekom- bineer het. Hierdie kombinasie het die tenks van die nodige ondersteuning voorsien om

Die Britse Merk V tenks. Die draagbare brûe is gebruik om oor die breë loopgrawe van die Hindenburglyn te beweeg

aan hulle 'n groter vuurkrag en mobiliteit te verleen as aan enige ander kontemporêre formasie.

Die Duitse suksesse gedurende die Tweede Wêreldoorlog en die verloop daarvan is oorbekend.

Na die Tweede Wêreldoorlog aldus Ogorkiewicz,⁵ het tenkontwikkeling ook gelyk onder die periodieke oordrywende golwe van die effek van anti-tenkwapens en die daaropvolgende twyfel oor die waarde van tenks, wat steeds, foutiewelik, veronderstel was om in hulle pantserbeskerming te lê. Die Russiese Leër het egter voortgegaan om hulle tenks te ontwikkel en die effektiwiteit van hulle T-34/85 tenks in die vroeë fases van die Koreaanse Oorlog, het die belangstelling in tenks weer aangewakker omdat beseft is dat tenks die beste verweer teen tenks is.

Gedurende die middel-vyftigs het die ontwikkeling van taktiese kernwapens, wat mobiliteit en plooibaarheid beklemtoon het, die ontwikkeling van tenks verder gestimuleer. Dit

het die pantsermagte wat die vermoë het om effektief te versprei in mobiele gevegsgroepe, bevoordeel. Verder is gevind dat pantsereenhede naby kernontploffing kan opereer omdat pantser genoegsame beskerming teen die ontploffing en radioaktiwiteit verleen — trouens pantser is die geskikste wanneer KBC toestande in gedrang kom. Dit alles het weer aanleiding gegee tot die ontwikkeling van gepantserde troepedraers, wat oorspronklik bedoel was om die infanterie in staat te stel om by die tenks by te hou, maar nou essensieel vir die infanterie self geword het. Groot skaalse ontwikkeling van gepantserde troepedraers het weer gelei tot progressiewe meganisering van die infanterie. Op sy beurt verleen dit weer die moontlikheid tot groter infanterie-integrasie met tenks. Die siklus is dus bykans weer voltooi tot by die Duitse Pantserdivisies met hulle taktiese groeperings van 'n verskeidenheid wapentuig.

In so 'n opset, sê Ogorkiewicz, het tenks ontwikkel tot mobiele wapenplatforms en daarom bly tenks in enige leër steeds belangrik.

Die soort oorlog waarvoor 'n land voorberei sal egter bepaal watter soort pantser bevoordeel moet word. Vir 'n totale oorlog is tenks belangrik veral as die terrein hom daartoe leen. Beboste gebiede, riviere en berge is nie die geskikste terrein vir tenks nie. Verder, as die verbindingslyne lank is en brandstofbesparing 'n faktor is, is gerusperde tenks — en selfs gewielde tenks — nie die aangewese ding nie.

Uit die politikus en die militêre ekonoom se oogpunt is daar die een faktor wat pantsermotors of gewielde pantservoertuie bo tenks of ander gerusperde voertuie bevoordeel, naamlik die feit dat eersgenoemde voertuie vervaardig kan word uit onderdele wat vrylik vir openbare gebruik gekommersialiseer is,

Voorbeelde van Pantsermotors vervaardig deur die Suid-Afrikaanse Direkteur-Generaal Oorlogsvoorrade teen R2 000,00 per motor tydens die Tweede Wêreldoorlog

m.a.w. dit wat gewoonweg vervaardig en gebruik word vir privaat motors kan ook gebruik word om pantsermotors te vervaardig. Hierdie stelling kan histories gestaaf word: Die S.A. Direkteur-generaal Oorlogsvoorrade het gedurende die Tweede Wêreldoorlog massas pantsermotors met gemak vervaardig en nie een tenk nie. 'n Relatief gesproke klein landjie kan dus baie meer pantsermotors en ander gewielde pantservoertuie vervaardig en onderhou as tenks of gerusperde voertuie.

Verder moet dit genoem word dat dit weke neem om 'n bestuurder vir 'n gerusperde voertuig op te lei terwyl elke weermag oor genoeg lede en reserviste beskik wat swaargragmotors en trekkers kan bestuur.

Ten slotte moet op die ligter gewig van gewielde pantservoertuie gewys word. In Afrika, met sy groot gebiede, in voertuie, wat vinnig en hoogs selfonderhoudend is, nodig omdat die paaië vol driewwe en laagwaterbrûe is. Sodanige brûe kan gewoonlik nie veel meer as ongeveer 12 ton gewig dra nie. Die Duitse tenkvervaardiging is byvoorbeeld in 1932-34 beperk tot 24 ton in gewig omdat die Duitse brûe nie 'n groter gewig kon dra nie.⁶

Uit al die bogenoemde bespiegeling moet dus afgelei word dat die dae van die tenk in lande wat nie op 'n totale oorlog voorberei nie en waarvan die terrein nie geskik is nie, getel is. Die siening van Armin Halle en Carlo Demand, aan die begin van hierdie artikel, is dus nie so vergesog nie en 'n mens kan dus die tenk 'n museumstuk noem — maar dit het al in die geskiedenis plaasgevind dat museumstukke vir 'n bepaalde situasie weer in gebruik geneem is.

1. Tanks — An illustrated history of fighting vehicles, 1971.
2. Hogg, Ian V. :A. History of Artillery, 1974.
3. Guderian, H.: Erinnerungen eines Soldaten, 1951*, p. 38; R. M. Ogorkiewicz: Design and Development of Fighting Vehicles, 1963, p. 127.
4. Ogorkiewicz, op. cit., p. 30.
5. Ogorkiewicz, op. cit. pp 40-41/.
6. Guderian op. cit., p 28 (Engelse vertaling).